

TRANZİT YÜKDAŞIMALARI: Azərbaycana milyardlar gətirəcək yol

Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı
Bakı-Böyük Kəşik dəmir yolu xətti
Bakı-Quba-Rusiya dövlət sərhədi avtomobil yolu
Astara-Rəşt-Qəzvin nəqliyyat dəhlizi
Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti...

Bunlar son illər Azərbaycanda həyata keçirilən ən iri iqtisadi tutumlu və xüsusi beynəlxalq əhəmiyyəti olan layihələrdir. Məhz bu layihələr Azərbaycanın neftdən asılılığını azaltmaqla bərabər, həm də postneft dövründə ölkəmizə neft gəlirləri qədər qazanc və edir. İstər artıq istifadəyə verilmiş Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, istərsə də hazırda tikintisi davam edən Bakı-Tbilisi-Qars və Astara-Rəşt-Qəzvin dəmir yolu xətlərinin əsas missiyası da elə Azərbaycanın beynəlxalq tranzit yükdaşımalarından əldə olunan gəlirlərini artırmaqdır.

Beləcə, çox qısa müddət ərzində Azərbaycanda tranzit potensialının artırılması istiqamətində bir sıra irimiqyaslı layihələr həyata keçirilib. Belə ki, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının tikintisi, Bakı-Böyük Kəşik dəmir yolunun yenidən qurulması, Bakı-Tbilisi-Qars və Astara-Rəşt-Qəzvin dəmir yolu xətlərinin çəkilməsi ilə yanaşı, yeni yük təyyarələrinin, yük vaqonlarının və gəmilərin alınması, avtomobil yolları şəbəkəsinin genişləndirilməsi ölkəmizin tranzit daşımalarında iştirak imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Ölkənin nəqliyyat sektorunda icra edilən layihələrlə yanaşı, Azərbaycan Respublikasının ərazisindən keçən tranzit dəhlizlərin rəqabət qabiliyyətinin və səmərəliliyinin artırılması, həmin dəhlizlərə əlavə tranzit yük axınlarını cəlb etmək istiqamətində bir sıra tədbirlər görülür. Buraya təkcə nəqliyyat infrastrukturunun genişləndirilməsi yox, həm də yükdaşımaların keyfiyyətinin yüksəldilməsi, yüklərin çatdırılma müddətinin və nəqliyyat xərclərinin azaldılması kimi kompleks iqtisadi tədbirlər daxildir.

Dövlət başçısının 21 oktyabr 2015-ci il tarixli Fərmanı ilə yaradılmış Azərbaycan Respublikasının Tranzit Yükdaşımalar üzrə Koordinasiya Şurası isə bu sahədəki fəaliyyətlərin inkişafına yeni bir məşğul olacaq. Koordinasiya Şurasının yaradılmasında əsas məqsəd dəmir yolları, dəniz nəqliyyatı, dəniz limanları və dəniz terminaları vasitəsilə tranzit yüklərin daşınması sahəsində vahid, çevik və şəffaf tarif siyasətinin həyata keçirilməsi, sərhədçəmə prosedurlarının və daşıma proseslərinin asanlaşdırılmasını təmin etməkdir. Prezident İlham Əliyevin ölkə iqtisadiyyatının inkişafına yeni bir güc gətirəcək bu Fərman ilə Azərbaycan ərazisindən dəmir yolları, dəniz nəqliyyatı, dəniz limanları və dəniz terminaları vasitəsilə tranzit yüklərin daşınmasında "bir pəncərə" prinsipi tətbiq olunur. Ən mühüm məqamlardan biri odur ki, ölkə ərazisindən tranzit yüklərin daşınmasında "bir pəncərə" prinsipinin tətbiqi üzrə vahid dövlət orqanının səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi də Koordinasiya Şurasına həvalə edilir.

Bəs, beynəlxalq əhəmiyyətli nəqliyyat infrastrukturunun genişləndirilməsi, Azərbaycan iqtisadiyyatında tranzit yükdaşımalarının rolunun artırılması yaxın gələcək üçün hansı perspektivləri və edir?

Rusiya üzərindən Qazaxıstan, Qırğızıstan və Tacikistana tranzit keçidi edən Türkiyənin yük avtomobilləri bundan sonra "Xəzər dəhlizi"ndən rahatlıqla istifadə edə biləcək. Həm də daha qısa yolla və az xərclə.

Bütün bunlar Türkiyənin xarici işlər naziri Mövlud Çavuşoğlunun Azərbaycana səfərindən sonra reallaşmış. O, Bakıdakı görüşləri zamanı Türkiyənin Orta Asiya ölkələrinə yükdaşımaları ilə əlaqədar mövcud durumunu həmkarı Elmar Məmmədیارovla müzakirə edərək Azərbaycandan kömək istəmişdi. Nazir E.Məmmədیارov isə məsələ ilə bağlı Prezident İlham Əliyevə məruzə etmişdi. Türkiyə tərəfinin xahişini müsbət

xaxıstan və Qırğızıstana doğru hərəkət edə bilər. Bildirilir ki, bu dəhlizin məsafəsi də Orta Asiyaya geden yüklər üçün ən qısa yoldur. Bakı üzərindən Türkmənistan və Qazaxıstanın Aktau limanlarına doğru uzanan bu nəqliyyat dəhlizi Azərbaycan iqtisadiyyatına da fayda verəcək.

Xatırladaq ki, Rusiya hökuməti 2016-cı il yanvarın 1-dən Türkiyə ilə vizasız gediş-gəliş rejimini ləğv etmək barədə qərar qəbul edib. Türkiyə və Azərbaycan arasında "Xəzər dəhlizi"nin tranzit yükdaşımalar üçün açıq olması barədə müzakirələr isə hələ "təy-yarə olayı"ndan xeyli əvvəl başlanmışdı. Qardaş ölkələr arasında müzakirələrin nəticəsi kimi bu

bunlar isə Azərbaycanın tranzit potensialını və tranzit daşımalarında iştirak imkanlarını daha da genişləndirir.

Şahin Mustafayev gürcü həmkarı ilə görüşdə yeni yaradılan Tranzit Yükdaşımalar üzrə Koordinasiya Şurasının fəaliyyəti və gələcək planlar barədə ətraflı məlumat verib. O, bildirib ki, Azərbaycanın tranzit yükdaşımalarının həcmının artırılması sahəsində qonşu Gürcüstanla əlaqələrin genişləndirilməsində maraqlıdır.

Dimitri Kumsişvili isə Tranzit Yükdaşımalar üzrə Koordinasiya Şurasının yaradılmasını mühüm addım kimi qiymətləndirərək tranzit yükdaşımaları sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsinin hər iki ölkə üçün faydalı olacağını söyləyib: "Gürcüstanın da tranzit yükdaşımaları sahəsində geniş imkanları var və biz də mövcud potensialdan daha səmərəli istifadə edilməsində maraqlıyıq. Biz bu sahədə həm ticarət və investisiya məsələləri, həm də tranzit yükdaşımaları ilə bağlı prosedurların sadələşdirilməsi, daşıma tariflərinə dair fikirləri müzakirə etməyə hazırıq".

Daşınan hər yük Azərbaycana qazanc gətirəcək

Beləliklə, istər qardaş Türkiyə, istərsə də qonşu Gürcüstan Azərbaycanın tranzit yükdaşımalarının inkişaf etdirilməsi təşəbbüsünə nəinki qoşulur, həm də nəqliyyat dəhlizi infrastrukturunun genişləndirilməsinə dəstək verir, hətta bu istiqamətdə konkret işlərə də başlanıb. Bu isə o deməkdir ki, Azərbaycanın global iqtisadi proseslərin çağırışlarına uyğun həyata keçirdiyi layihələr təkcə ölkəmizə əlavə vəsaitlər qazandırmaq baxımından yox, həm də regional və beynəlxalq nöqtəyi-nəzərdən mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Tranzit yükdaşımalarının ölkə iqtisadiyyatında rolunun artırılması ilə Azərbaycanın bu sahədən əldə edəcəyi üstünlüklərə gəlincə, bunun dövlətimizin büdcəsinə milyardlarla dollar qazandıracağı şübhəsizdir. Elə ekspertlər də bildirirlər ki, Şərqlə Qərbin qovşağında yerləşən Azərbaycan tarixən tranzit yüklərin ölkəmizin ərazisindən daşınmasına görə diqqət mərkəzində olub və bu əlverişli şərait bütün dövrlərdə dövlətimizə böyük maliyyə vəsaiti qazandırır. Hesablamalar göstərir ki, təkcə Avropa və Çin arasında gündəlik yük həcmi 100 milyon tona yaxındır. Əgər bu həcmi pul ekvivalentinə çevirsək, onda bu, 650 milyard dollar edir. Bütün bu yüklər isə 3 əsas marşrut üzərindən daşınır. Bununla belə, həm məsafəyə, həm də yolun xərçinə görə ən effektiv marşrut Azərbaycanı keçir. Rusiya ilə İran arasında isə tranzit yükdaşımaları 2 marşrut - Transxəzər və Şərq nəqliyyat dəhlizi vasitəsilə həyata keçirilir. Azərbaycanın nəzərdə tutduğu yeni marşrut iqtisadi cəhətdən daha mənasız və indiki marşrutlardan daha ucuzdur. Hərçənd İran vasitəsilə tranzit yükdaşımalarının həcmi artırmaq üçün 153 kilometr uzunluğunda Astara-Rəşt-Qəzvin dəmir yolunun tikintisi başa çatmalıdır ki, bunun üçün 400 milyon dollar tələb olunur. Hazırda tikilməkdə olan və Rusiya, Azərbaycan, İran dəmir yollarını birləşdirəcək Astara-Rəşt-Qəzvin nəqliyyat dəhlizinin istismarından 15 il ərzində götürüləcək potensial gəlir yolun tikintisinə xərclənməsinə vəsaitdən dəfələrlə çoxdur. Üstəlik Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin hər birinin ayrı-ayrılıqda Azərbaycanın dövlət büdcəsinə il ərzində qazandıracaq gəlirlərinin həcmi milyardlarla ölçülür.

Elxan Salahov

Türkiyə "TIR"ları üçün "Xəzər dəhlizi"

Bəri başdan deyək ki, Azərbaycanın tranzit yükdaşımalarının keyfiyyətinin yüksəldilməsi, yüklərin çatdırılma müddətinin və nəqliyyat xərclərinin optimallaşdırılması istiqamətində atdığı addımlar artıq öz bəhrəsini verməkdədir. Baxmayaraq ki, bu sahədə atılan addımlar, planlaşdırılan tədbirlər hələ müzakirə səviyyəsindədir. Ancaq son günlər Rusiya-Türkiyə münasibətlərinin gərginləşməsi səbəbindən regionda baş verən proseslər Azərbaycanın tranzit yükdaşımaları ilə bağlı planlarının əhəmiyyətini bir qədər də artırır. Belə ki, "SU-24" təyyarəsinin vurulmasından sonra Rusiya tərəfi Türkiyənin yükdaşıyan avtomobillərinin - "TIR"ların öz ərazisindən gediş-gəlişinə qadağa barədə qərar verib. Bu isə Azərbaycan ərazisindən tranzit yükdaşımalarına tələbatı artırmaqla yanaşı, bu prosesi bir qədər də ertələyib. Cəmi bir neçə günlük danışıqlardan sonra Azərbaycanın Türkiyə "TIR"larının Orta Asiyaya keçməsi üçün dəhliz açması isə həm də ölkəmizin beynəlxalq yükdaşımaları təşkilatı ilə bağlı çevik qərar qəbul etmə imkanlarının geniş olduğunu ortaya qoyur. Artıq Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə türk "TIR"larının Azərbaycan üzərindən Orta Asiyaya keçidi təmin edilib. Baxmayaraq ki, "təyyarə olayı"ndan sonra rəsmi Moskvanın tətbiq etdiyi sanksiya səbəbindən Türkiyə "TIR"ları günlərlə Gürcüstandan Rusiyaya keçə bilmirdi. Lakin Azərbaycanın yaradığı imkan sayəsində indiyədək

qarşılayan dövlət başçısı türk "TIR"larının "Xəzər dəhlizi"ndən sərbəst keçidi üçün hər cür köməkliliyin göstərilməsi barədə aidiyyəti üzrə tapşırıqlar verib. Bu razılaşmadan sonra məsələ iki ölkə rəsmiləri arasında daha ətraflı müzakirə olunub. Yekunda isə türk sürücülərinin viza və keçid sənədi olmasa belə, ceza almadan yüklərin mənzil başına çatdırılmasına şərait yaradılması ilə bağlı razılaşma əldə olunub.

Türkiyə rəsmiləri Azərbaycan ərazisindən keçən bu nəqliyyat dəhlizindən indiyədək istifadə olunmamasını quru yolu keçid ödənişinin, Xəzərdəki xərclərin yüksək olması ilə əlaqələndiriblər. Ancaq yeni yaradılan Azərbaycan Respublikasının Tranzit Yükdaşımalar üzrə Koordinasiya Şurası tranzit yükdaşımalarının iqtisadiyyatdakı rolunu artırmaq məqsədilə tarif siyasətinin yumşaldılmasına tərəfdardır. Türkiyənin yükdaşıma xidməti göstərən nəqliyyat vasitələri üçün Azərbaycan ərazisindən tranzit kimi istifadə etməsi də bunun sayəsində mümkün olub. Qardaş ölkənin nümayəndələri isə belə bir şərait yaratdığına görə Azərbaycana, ölkəmizin rəhbərliyinə minnətdarlıq ediblər. Onlar, həmçinin Orta Asiya, Qafqaz və Türkiyəni bir-birinə bağlayacaq və beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin daimi olmasını arzulayıblar.

Beləliklə, sutkalarla Gürcüstanda gözləyən türk "TIR"larının noyabrın 29-dan etibarən "Xəzər dəhlizi"ndən keçməsinə icazə verilib. Hazırda Azərbaycanın tranzit keçidi açması ilə Türkiyənin yük avtomobilləri Xəzər üzərindən Qa-

marşrut xəttinin işə salınacağı gözlənilirdi. Sadəcə Türkiyənin hava sərhədlərini pozduğu üçün vurulan "SU-24"-lə bağlı Moskva və Ankara arasında münasibətlərin kəskinləşməsi, Rusiyanın Türkiyə ilə vizasız rejimi ləğv etmək barədə qərarı Bakı üzərindən Orta Asiyaya tranzit yükdaşımalar üçün dəhlizin açılması məsələsini bir qədər sürətləndirdi.

Gürcüstan tranzit yükdaşımalarında mühüm tərəfdərdir

Elə bu günlərdə Gürcüstanın iqtisadiyyat və davamlı inkişaf naziri Dimitri Kumsişvilinin nümayəndə heyəti ilə birlikdə Bakıya səfər edərək Azərbaycanlı həmkarı, Tranzit Yükdaşımalar üzrə Koordinasiya Şurasının sədri Şahin Mustafayevlə görüşü də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycan və Gürcüstanın iştirakı ilə regionda irimiqyaslı layihələrin həyata keçirildiyini deyən Şahin Mustafayev bildirib ki, ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanlar var. Bu əlaqələrin genişləndirilməsində nəqliyyat sahəsi, xüsusilə tranzit yükdaşımaları mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Nazir qeyd edib ki, Azərbaycanda nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı, tranzit potensialının artırılması istiqamətində bir sıra layihələr həyata keçirilir, bu sahəyə irihəcmli dövlət investisiyaları yönəldilir. Belə ki, Xəzər hövzəsində ən böyük ticarət limanı olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının tikintisinin birinci fazası artıq başa çatdırılıb, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin inşası yekunlaşmaq üzrədir. Bütün